

Asia: VN/12128/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Luonnonsuojelulain lukukohtaiset kommentit

1 luku Yleiset säännökset

Yleistä

Luontokatoa ei ole saatu voimassa olevan lainsäädännön avulla pysäytettyä, joten lakiluonnoksessa esitetyt uudet tavoitteet ja keinot ovat välttämättömiä kielteisen kehityksen kääntämiseksi. Luonnonsuojelulain uudistuksen tulee osaltaan luoda pohja ekologisen kestävyysmurroksen toteuttamiselle.

Luonnonsuojelulain luonnoksessa on luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja lain modernisoinnin kannalta paljon positiivista ja se perustuu laajaan ja tuoreeseen tietopohjaan. On hyvä periaate, että lakia uudistetaan tutkimustulosten ja toimivuusarviointien perusteella. Positiivista on myös lakiuudistusta kommentoimaan kutsuttu tieteellinen tukiryhmä.

Lain modernisointi on tärkeää, koska luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa on entistä moninaisempia haasteita ja myös niiden ratkaisumahdollisuuksia. Lisäksi luonnonsuojelun käytännöt ovat olleet jo vuosien ajan edistyneempiä kuin mitä lain perusteella on voinut päätellä. Lakiehdotus on aiempaa selkeämmin jäsennelty ja kirjoitettu.

Hallituksen esitykseen sisältyvässä nykytilanteen kuvauksessa tuodaan esiin metsien käytön suuri vaikutus Suomen luonnon monimuotoisuuteen. Lakiuudistuksessa tähän ei kuitenkaan ole esitetty uusia ohjauskeinoja, mitä SYKE pitää merkittävänä lakiehdotuksen vaikuttavuutta vähentävänä seikkana.

1 luku Yleiset säännökset

Lain tavoitteita (1 §) on ehdotettu uudistettavaksi lisäämällä niihin ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen, mitä SYKE pitää tärkeänä ja tarpeellisena näkökulman laajenuksena. Viime vuosina on kertynyt vahva tietopohja ja perusteet sille, että luonnonsuojelulaisissa on tuettava toimia, jotka vähentävät ilmastonmuutoksen kielteisiä vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen, edistävät luonnon sopeutumiskykyä muuttuvassa ilmastossa sekä tukevat luonnon potentiaalia hillitä ilmastonmuutosta.

SYKE on lain toimivuusarvioinnissa ehdottanut tavoitepykälään kirjattaviksi myös ekologisten prosessien (tai ekosysteemien) toimivuuden turvaamista ja luonnonalueiden kytkeytyneisyyden edistämistä. Hallituksen esityksessä ekologiset prosessit ja luonnonalueiden kytkeytyvyys tuodaan esiin useassa kohdassa, mutta ne eivät näy lainkaan lakitekstissä.

Luonnonsuojelulakiin lisättäväksi ehdotetut varovaisuusperiaate (7 §), selvilläolovelvollisuus (8 §) ja ympäristötietoisuuden edistäminen (9 §) ovat olennaisia parannuksia, ja SYKEN arvion mukaan niiden avulla pystytään todennäköisesti parantamaan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen tasoa. Tosin selvilläolovelvollisuuteen olisi tullut lisätä yleinen haittojen minimointivelvollisuus muiden ympäristölakien tapaan. Tätä olisi edellyttänyt myös haittojen lieventämishierarkian ehdotettua kattavampi sisällyttäminen luonnonsuojelulakiin. Vain lieventämishierarkian järjestelmällisellä ja kattavalla noudattamisella voidaan saada monimuotoisuuden heikkenemisen suunta muutettua.

SYKE pitää perusteltuna saamelaiskulttuurin suojan (6 §) lisäämistä lakiin Suomen alkuperäiskansasitoumussuunnitelmien mukaisesti. Saamelaiset perinteiset elinkeinot ovat vuosien saatossa joutuneet väistymään eri maankäyttöpaineiden tieltä, ja on tärkeää tukea ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäviä ratkaisuja saamelaisten kotiseutualueella ja kolta-alueella.

Lain määritelmäpykälässä (3 §) eliölajien suotuisan suojelutason määritelmä ei vastaa laajuudeltaan luontodirektiivin määritelmää. SYKEN mielestä määritelmää olisi tarpeen täydentää sisältämään kaikki suotuisan suojelutason osatekijät, eli ettei lajin luontainen levinneisyysalue pienene ja lajin pitkäaikaiseksi säilymiseksi on riittävän laaja elinympäristö.

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

Lakiehdotuksen uusi luku 2 antaa aiempaa selkeämmän kuvan luonnonsuojelulain toimeenpanoon osallistuvista toimijoista. SYKE hoitaa ja koordinoi CITES-tehtävien lisäksi moninaisia luonnonsuojelulain soveltamisalaan liittyviä asiantuntija-, tutkimus-, seuranta-, arviointi- ja tiedonhallintatehtäviä, joten on perusteltua nimetä SYKE luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaiseksi (11 §).

Luonnonsuojelulain toimeenpanon vaikuttavuus on pitkälti riippuvainen luonnonsuojelun viranomaisille ja asiantuntijaviranomaisille osoitettavista voimavaroista. Lakiehdotus tuo etenkin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristövastuualueelle uusia tärkeitä tehtäviä, joille – kuten muullekin lain toimeenpanolle – on turvattava riittävät henkilö- ja toimintaresurssit.

Lakiehdotuksessa kunnan tehtävät on mainittu hyvin yleispiirteisesti (12 §). Kuntien päätökset kuitenkin vaikuttavat merkittävästi luonnon monimuotoisuuteen, ja kuntien suurempi vastuu monimuotoisuuden vahvistamisesta voisi parantaa luonnonsuojelun vaikuttavuutta huomattavasti. Kuntien potentiaalia luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ei ole SYKEN mielestä lakiehdotuksessa otettu riittävästi huomioon.

Suomen luontopaneelin aseman ja tehtävien määrittelyn tuominen luonnonsuojelulakiin on merkittävä parannus, joka edistää tieteellisen tiedon käyttöä päätöksenteossa.

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian ja toimintaohjelman (14 §) tuominen luonnonsuojelulakiin vakiinnuttaa ja selkiyttää niiden asemaa tärkeänä osana kansallista suunnittelua ja eri toimialojen yhteistyötä. Hyvää ehdotuksessa on etenkin maininta määrällisten ja ajallisten tavoitteiden asettamisesta. Nykyisellään strategia ja toimintaohjelma kärsivät vaikeudesta mitata niiden laajojen laadullisten tavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuutta. Jatkossa tavoitteiden toteuttamisen ja vaikuttavuuden seuranta on entistä tärkeämpää, jotta reagointi toteuttamisen haasteisiin ja muuttuviin olosuhteisiin olisi riittävän nopeaa. Hyvää ehdotuksessa on sekä kansallisen strategian ja toimintaohjelman että alueellisten toimeenpanosuunnitelmien kytkeminen parhaaseen käytettävissä olevaan tieteelliseen tietoon.

Alueellisten luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelmien (14 §) laatiminen on strategian vaikuttavuuden kannalta olennaista: se tukee dialogia suojelun alueellisista tavoitteista ja painopisteistä sekä monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvistä liiketoimintamalleista ja ansaintamahdollisuuksista. Tämänkaltaisen dialogin kautta suojelun yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä ja ekologista vaikuttavuutta voidaan merkittävästikin tukea. Alueellisten toimeenpanosuunnitelmien laatimista tulisi kuitenkin laissa edellyttää, jotteivat ne jäisi pelkästään edelläkävijöiden varaan.

Etenkin alueellisissa toimeenpanosuunnitelmissa voisi aiempaa tavoitteellisemmin sopia vastuista myös muiden toimijoiden kuin viranomaisten kesken. Esimerkiksi Suomen biodiversiteettistrategian 2012–2020 arvioinnissa (Auvinen ym. 2020) ehdotetaan vapaaehtoista biodiversiteettisitoumusmekanismia, jossa yritysten, kansalais- ja etujärjestöjen, säätiöiden ym. työ luonnon monimuotoisuuden hyväksi tulisi näkyväksi.

Lakiluonnos tekee näkyväksi osaksi luonnonsuojelua jo vuosia toiminnassa olleet vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmat (15 §). Se on erittäin kannatettavaa, koska niiden näkymättömyys on antanut vinoutuneen kuvan luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta, kun voimassa olevassa laissa korostuvat erilaiset kiellot ja yksityiskohtaiset teknisluonteiset säädökset.

Tarpeellista on myös luonnonsuojelun seurannasta säätäminen (19 §) lain tasoisesti aiemman asetuksen sijaan. Pykälästä käyvät aiempaa paremmin ilmi seurannan painopisteet – mm. uhanalaiset lajit ja luontotyypit ja niiden uhanalaistumiskehityksen seuranta – sekä vastuut.

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

Luonnonsuojelulain painopisteen laajentaminen rajoituksia asettavasta lainsäädännöstä luonnon monimuotoisuuden vahvistamista edistäväksi lainsäädännöksi on tarpeen lain vaikuttavuuden ja hyväksyttävyyden parantamiseksi. Tarve ennallistamisen ja luonnonhoidon tukemiseen on suuri, ja sitä korostavat ilmastonmuutos ja elinympäristöjen rehevöityminen. Yksityismaiden luonnonsuojelualueille sekä suojeltujen luontotyyppien ja erityisesti suojeltavien lajien rajauspäättösalueille on jo vuosien ajan kertynyt hoitovelkaa.

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

-

6 luku Luonnonsuojelualueet

Luonnonsuojelualueiden perustamisedellytyksiin (44 §) tehdyt lisäykset (harvinainen tai harvinaistuva luontotyyppi; alueen erityinen merkitys luontotyyppien ja eliölaajien mahdollisuuksille sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin) ovat SYKEN mielestä tarpeellisia ja konkretisoivat lain tavoitepykälää. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ei avaisi mahdollisuutta minkä tahansa alueen suojeluun, vaan kyseeseen voisivat tulla ilmastolliset refugioalueet, jotka tarjoavat lisäaikaa lajiston sopeutumiselle, lajien siirtymismahdollisuuksia turvaavat ekologiset yhteydet ja askelkivet sekä ilmastonmuutokselle herkkien luontotyyppien tai lajien ydinesiintymät.

SYKEN arvion mukaan luonnonsuojelualueverkoston toimivuuden ja tehokkuuden lisäämiseksi suojelualueiden perustamisedellytyksissä olisi tarpeen painottaa myös alueita, jotka parantavat merkittävästi luonnonalueiden kytkeytyneisyyttä ja ekologisten prosessien toimivuutta. Nämä seikat olisi perusteltua lisätä suojelualueiden perustamisedellytyksiin.

Kansallispuiston vähimmäiskoko ehdotetaan lakiluonnoksessa kolminkertaistettavaksi 3 000 hehtaariin (45 §). Esitetyt perustelut muutokselle ovat relevantteja, mutta ehdotukseen sisältyy riski, että kansallispuistojen perustaminen Etelä-Suomeen vaikeutuu huomattavasti. Kaikille arvokkaille alueille ei ole järkevää perustaa kansallispuistoa, vaan muunlainen suojelualue on usein luonnon kannalta parempi, mutta riskinä on, että alueita jää kokonaan ilman suojelua, jos paikallinen

kiinnostus ja positiivinen asenne kohdistuvat lähinnä kansallispuiston perustamiseen. Maltillisempi pinta-alan nosto

2 000 hehtaariin olisi parempi erityyppisiä alueita ja tilanteita silmällä pitäen, vaikka tavoitteeksi onkin syytä asettaa pyrkimys mahdollisimman suuriin kokonaisuuksiin.

SYKE pitää perusteltuna uudistusta, ettei malminetsintään enää voisi saada poikkeuslupaa kansallisia ja luonnonpuistoihin (52 §). Lakiluonnoksen mukaan Metsähallitus voisi kuitenkin antaa luvan geologiseen tutkimukseen suojelualueella, mikäli toiminta ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta. Tätä kirjausta olisi hyvä edelleen täsmentää esim. seuraavasti: ”toiminta ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta ja se tukee alueen suojelua”, jotta varmistettaisiin, ettei toiminta hallituksen esityksen mukaisesti ”liity elinkeinonharjoittamisena pidettävään malminetsintään”.

7 luku Luontotyyppien suojelu

Luontotyyppien suojelu on se luonnonsuojelulain osa-alue, joka tarvitsee kehittämistä ja uusia keinoja kaikkein selkeimmin, koska voimassa olevassa luonnonsuojelulaissa tai muussakaan lainsäädännössä ei ole vielä hyödynnetty viime vuosien merkittävää tietopohjan kasvua Suomen luontotyyppien tilan kehityksestä. Luontotyyppien toisen uhanalaisuusarvioinnin mukaan lähes puolet (48 %) Suomen luontotyypeistä on uhanalaisia ja mikä olennaisinta, yli puolella (57 %) luontotyypeistä lähiajan kehityssuunta on arvioitu edelleen heikkeneväksi. Nykyinen lainsäädäntö ja eri toimijoiden käytännöt eivät ole kyenneet muuttamaan kielteistä kehitystä. Siksi luontotyyppien suojelua on tarpeen tehostaa merkittävästi, ja lakiluonnoksessa esitetty keinovalikoiman laajentaminen on tässä myönteinen askel.

Lakiluonnoksen uusi pykälä (65 §) sisältää luontotyyppien säätämisen uhanalaisiksi valtioneuvoston asetuksella uhanalaisuusarvioinnin tulosten perusteella. SYKE pitää erittäin tarpeellisena, että luontotyypeille saadaan eliölajeja vastaava menettely, jolla selkiytetään ja vahvistetaan uhanalaisten luontotyyppien oikeudellista asemaa ja painoarvoa.

Uhanalaisten luontotyyppien huomioimistarve esimerkiksi kaavoituksessa on ollut tiedossa ensimmäisestä luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnista lähtien, mutta sitä on ollut vaikeaa soveltaa päätöksentekoon, koska uhanalaisilta luontotyypeiltä on puuttunut selkeä lainsäädännöllinen asema. Lakiluonnoksen 66 § uhanalaisen luontotyypin huomioon ottamisesta lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä korjaa tätä puutetta. Koska huomioonottovelvoite on lainvalmistelun kuluessa kuitenkin rajattu koskemaan vain tiettyjen ympäristölakien mukaisia päätöksiä ja kaavoitusta, se ei sinänsä ole uusi eikä laajenna näihin lakeihin aiemmin sisältynyttä huomioonottovelvoitetta. Pykälä kuitenkin merkittävästi selkeyttää uhanalaisten luontotyyppien asemaa ja on siksi tärkeä. 66 §:n myönteinen vaikutus luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamiseen olisi selvästi suurempi, jos sitä sovellettaisiin laajemmin ja myös ilmoituksenvaraisiin toimintoihin. Tällöinkin velvoite sitoisi ainoastaan viranomaisia, joilla on kansalaisia huomattavasti paremmat mahdollisuudet olla tietoisia uhanalaisista luontotyypeistä.

Kaikki nykyisen luonnonsuojelulain 29 §:n suojellut luontotyypit ovat edelleen uhanalaisia ja lähes kaikilla lähiajan kehityssuunta on arvioitu heikkeneväksi. Suojelukeino on siis ollut riittämätön, muttei hyödytön, koska suojelun tuloksena on syntynyt pysyvästi suojeltu ja luontoarvoiltaan hyvin merkittävä luontotyyppiesiintymien verkosto. Suojeltujen luontotyyppien määrittelyissä ja rajauskäytännöissä on kuitenkin havaittu epäkohtia, joita uusi lakiluonnos (67 §) korjaa merkittävä tavalla. Parannuksia ovat tervaleppäkorprien laajentaminen tervaleppämetsiksi sekä katajaketojen laajentaminen kedoiksi. Molemmissa tapauksissa alkuperäinen määrittely on ollut kyseisten luontoarvojen suhteen epätarkoituksenmukainen. Myös ehdotetut uudet rajauspäätöksellä suojeltavat luontotyypit sopivat ominaisuuksiltaan hyvin suojeltujen luontotyyppien joukkoon: rannikon metsäiset dyynit, sisämaan tulvametsät sekä harjumetsien valorinteet.

Uutena, tervetulleena keinona luonnonsuojelulakiluonnoksessa esitetään suoraan lakiin perustuvaa heikentämiskieltoa kolmelle tiukasti suojellulle, pienialaiselle luontotyyppille (68 §). Näitä olisivat uhanalaiset kalkkikalliot, serpentiinikalliot, -kivikot ja -soraikot sekä rannikon avoimet dyynit. Kielto tulisi voimaan, kun viranomaisen on tallentanut luontotyyppin esiintymätiedon luonnonsuojelun tietojärjestelmään. Tällainen suojelun parantaminen on erittäin tarpeellista, sillä mainittuihin luontotyyppihin kohdistuu monia uhkia, jotka eivät nykyisellään ole riittävästi hallinnassa. Esimerkiksi kalkkikallioita on vielä viime aikoina tuhoutunut erilaisissa rakennushankkeissa osin pelkästään tiedonpuutteen vuoksi, eikä niitä osata ottaa riittävästi huomioon myöskään metsätaloustoimissa.

68 §:ään ehdotetut uhanalaiset luontotyypit ovat pinta-aloiltaan hyvin pieniä, ja niiden suojelun taloudelliset vaikutukset ovat vähäisiä. Lukumääräisesti esimerkiksi kalkkikallioita on kuitenkin tiedossa tällä hetkellä yli tuhat kappaletta, joten niiden suojelu 67 §:n mukaisella rajausmenettelyllä olisi suuri urakka. Onkin perusteltua pyrkiä keventämään luontotyyppisuojelun hallinnollista työtä säättämällä edes osa uhanalaisista luontotyypeistä suoraan lain nojalla suojeltaviksi. Täysin ilman lisäresurssia tämä ei kuitenkaan onnistu, sillä pykälän edellyttämän tietoaineiston kerryttäminen vaatii ainakin kalkki- ja serpentiinikallioiden inventointien jatkamista, ja niiden tietoaineisto onkin ymmärrettävä tulevaisuudessa täydentyväksi.

On tärkeää, ettei luontotyyppien tiukkaa suojelua määritellä koskemattomuudeksi, koska kukin näistä kolmesta luontotyyppistä voi tarvita esimerkiksi umpeenkasvaneilla esiintymillään hoitotoimia. Myös 71 §:n säädös tuesta ja avustuksista uhanalaisten luontotyyppien kunnostukseen ja hoitoon on tärkeä uudistus.

Pieni korjaus 65 §:ään liittyvään hallituksen esitystekstiin (s. 13): ”Vuoden 2018 arvioinnin mukaan luontotyyppien tila heikentyy edelleen ja 168 kappaletta eli noin puolet (48 %) arvioiduista luontotyypeistämme on koko maassa uhanalaisia. Etelä-Suomessa uhanalaisten luontotyyppien osuus (59 % eteläisistä tyypeistä eli 168 tyyppiä) on selvästi suurempi kuin Pohjois-Suomessa (32 %, 81 kappaletta).” Koko maan ja Etelä-Suomen uhanalaisten luontotyyppien lukumäärissä oikea luku on 188 kappaletta (ei 168).

Pieni korjaus 69 §:ään liittyvään hallituksen esitystekstiin: ”Käytännössä poikkeamisen edellytyksiä on siten säädetty kaksi: suojelutavoitteiden vaarantuminen (po. vaarantumattomuus) tai yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen estyminen.”

8 luku Eliölajien suojelu

Luku eliölajien suojelusta on kirjoitettu huomattavasti selkeämmäksi kuin voimassa olevan lain lajisuojelusäännökset, kun viittauksia direktiiveihin on korvattu selkeämmällä tekstillä. Positiivista on esimerkiksi 71 §:ssä maininta 78 §:n ja 85 §:n suojelusäädösten soveltamisesta myös karhuun, suteen, ilvekseen ja saukkoon, jotka ovat EU:n tärkeinä pitämiä eliölajeja.

Kalojen osalta lain soveltamisala (71 §) on kuitenkin ilmaistu epäselvästi. Hallituksen esitystekstin mukaan ”Pykälä vastaisi pääasiassa sisällöltään nykyisen lain 37 §:ää kuitenkin siten, että se ei enää jatkossa koskisi lainkaan kalalajeja eikä rapuja”. 71 §:ssä ei kuitenkaan kerrota selkeästi, ettei soveltamisala koske lainkaan kaloja, vaan viitataan kalastuslain 2 §:ään. Siinä puolestaan ei ole mainintaa kalalajeista, vaan todetaan kalastuslakia sovellettavan kalastukseen. Voimassa olevaa luonnonsuojelulakia on sovellettu niihin kaloihin, joita ei kalasteta ja jotka eivät siten kuulu kalastuslain piiriin. Jos luonnonsuojelulain soveltamisalan ei ole tarkoitus koskea lainkaan kaloja, se olisi ilmaistava selkeämmin 71 §:ssä. Soveltamisalan muutokselle olisi myös tarpeen esittää perustelu hallituksen esityksessä.

Eryisesti suojeltavien eliölajien esiintymispaikkojen suojelua koskevasta pykälästä (77 §) on poistettu voimassa olevaan lakiin sisältyvä kohta: ”Ympäristöministeriön on tarvittaessa laadittava ohjelma erityisesti suojeltavan lajin kannan tai kantojen elvyttämiseksi.” Poistosta ei ole mainintaa hallituksen esityksessä eikä kuvausta siitä, miten suojeluohjelmien laatiminen hoidettaisiin jatkossa. Suunnitelmat olisivat SYKEN arvion mukaan useille lajeille tarpeellisia toiminnan järjestämisen kannalta.

Uusina tavattujen eliölajien suojelu (80 §) on tärkeä uusi pykälä lajien suojelussa. Merkittävä osa Suomelle uusista eliölajeista on maassamme jo kauan eläneitä, hyvin harvinaisia lajeja, jotka ovat harvinaisuutensa ja pienen kokonsa takia jääneet aiemmin havaitsematta. Kun tällaisilla lajeilla ei ole ollut lain suojaa, niitä on hävinnyt ennen kuin ne on ehditty määritellä erityisesti suojeltaviksi. Pykälän soveltamisessa on perusteltua erottaa todennäköisesti pitkään Suomessa eläneet lajit vasta Suomeen levittäytymässä olevista lajeista tai Suomeen tuoduista vieraslajeista.

Uudet pykälät uhanalaisten lajien huomioon ottamisesta lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä (76 §) sekä uhanalaisten lajien elinympäristöjen hoidosta (79 §) ovat tärkeitä vastaavin perustein kuin mitä luontotyyppien kohdalla on todettu. Uusi säännös erityisesti suojeltavan eliölajin avustetusta leviämisestä (81 §) on tervetullut lisä lain keinovalikoimaan ja toteuttaa osaltaan lain tavoitetta edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista.

9 luku Vaihdata, maahantuonti ja maastavienti

Eliölajien hallussapitoa, vaihdantaa ja kaupallista hyödyntämistä koskevaan pykälään (87 §) olisi tarvetta lisätä (vastaavasti kuin 88 §:ssä) mahdollisuus säätää asetuksella CITES-asetusta tiukemmista toimenpiteistä. Koska Euroopan unionin sisämarkkinoilla ei ole vienti- tai tuontilupakäytäntöä, ilman kansallisia säännöksiä jäsenvaltiolla ei ole tietoa edes siitä, mitä tiukimman sääntelyn alaisia CITES-lajien yksilöitä tai niiden osia maahan on tuotu toisista EU-maista. Jäsenvaltiolla ei siten ole mahdollisuutta varmistua siitä, että yksilöt ovat laillista alkuperää ja laillisesti hankittuja, mikä on CITES-sopimuksen ja siten myös CITES-asetuksen yksi perusta. EU-lainsäädännön toimeenpano edellyttää viranomaisvalvontaa myös muualla kuin unionin ulkorajoilla, mikä on todettu mm. komission suosituksessa (Commission Recommendation 2007/425 kappaleet II.g ja II.h). Tämän suosituksen pohjalta jäsenmaat raportoivat komissiolle vuosina 2007–2017 niistä EU-asetusten määräyksistä, joista ei raportoitu CITES-sopimuksen velvoitteiden raportoinnin yhteydessä. Suurin osa suosituksista on yhä relevantteja CITES-asetuksen toimeenpanon kannalta.

87 §:ään tehtävä lisäys CITES-asetusta tiukempien säädösten käyttöönoton mahdollisuudesta tehostaisi 88 §:n mahdollisia tuontikieltoja, joita muutoin voisi kiertää tuomalla lajin yksilöt tai osat toiseen jäsenmaahan, josta niiden siirrolle Suomeen ei ole lainmukaista estettä ilman erillistä kansallista säädöstä. CITES-asetuksen 8 artiklan 2 kohdassa on myös erikseen nostettu esiin jäsenmaan mahdollisuus kieltää 'yksilöiden' (määritelmä sisältää elävät ja kuolleet yksilöt, niiden osat ja johdannaiset) hallussapito.

87 ja 88 §:iin tulisi lisätä viittaus komission täytäntöönpanoasetuksiin: "Lisäksi on noudatettava, mitä neuvoston CITES-asetuksessa ja sitä täytäntöönpaneissa komission asetuksissa säädetään... jne."

CITES-valvonnan edellytysten parantamiseksi tulisi harkita joidenkin uhanalaisten lajien tai niistä tehtyjen tuotteiden ilmoitus- tai rekisteröintivelvoitetta, kuten tiettyjen eläinryhmien elävien yksilöiden ilmoitusvelvollisuutta ja/tai rekisteröintiä, joka koskisi eläinten hallussapitoa, kasvatusta, välittämistä, myymistä ja kaupallista esilläpitoa. Usealla EU-maalla on elävien CITES-eläinten rekisterit joko kaikille liitteen A lajeille, osalle liitteen A lajeista tai jopa kaikille sekä liitteen A että B lajeille. Velvoitteet voisivat koskea esimerkiksi lajeja tai tuotteita, joiden sääntely on kansainvälisesti erityisen tarkkailun kohteena tai lajeja, jotka ovat yleisesti salakuljetuksen tai muun laittoman toiminnan kohteena tai joiden suojelussa Suomella on muun EU-lainsäädännön nojalla erityisvastuu, tai lajiyksilöitä, jotka ovat Suomen luonnosta peräisin tai Suomessa vankeudessa syntyneitä.

Asianmukaisen ja kustannustehokkaan CITES-valvonnan mahdollistamiseksi olisi tarpeen säätää, että Suomessa kaadetun karhun, suden, ilveksen ja saukon osien, etenkin nahkojen, EU:n sisäisen myyntiluvan ja myös CITES-vientiluvan myöntämisen edellytys olisi eläimen osien yksilöllinen merkintä heti kaatamisen jälkeen. Nykyisellään on käytännössä mahdotonta yhdistää metsästysmuistoille myönnetty EU-todistus, joka vaaditaan kaupalliseen käyttöön, ja itse esineet. Esimerkiksi Ruotsissa on tällainen merkintävaatimus.

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

-

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

Ekologisen kompensaation tuominen luonnonsuojelulakiin on merkittävä ja tarpeellinen uusi avaus lain keinovalikoiman laajentamisessa. Lakiin kirjattua kompensaatiomallia on valmisteltu huolellisesti erillisessä projektiryhmässä ja asiantuntijahankkeessa, ja lakiluonnoksen kirjaukset noudattelevat hyvin näitä linjauksia. Luonnonsuojelulaissa ekologista kompensaatiota sovellettaisiin kovin suppeasti, minkä vuoksi haittojen lieventämishierarkia ja kompensaatio on tarpeen saattaa myös laajempaan käyttöön yhteiskunnassa.

Luku 11 luo riittävät raamit ekologisen kompensaation toteuttamiselle poikettaessa lajien, luontotyyppien tai luonnonsuojelualueiden suojelusta. Kompensaatiovelvoite nostaa lajien ja luontotyyppien suojelun tavoitetasoa. Lakiehdotuksen mukaisesti toteutettua täysimääräistä kompensaatiota voi olla vaikea saavuttaa, ja tästä syystä lain ohjausvaikutus heikentämisen välttämiseen voi olla monimuotoisuuden kannalta merkittävämpi kuin kompensaatioilla saavutettavat hyödyt.

Luonnonsuojelulain kompensaatiomallia voidaan soveltaa myös vapaaehtoiseen kompensaatioon, mikä laajentaa lakiluonnoksen vaikuttavuutta. Vapaaehtoisen kompensaation osalta lakiin ei jää mahdollisuutta osittaisen kompensaation tuottamiseen ja hyväksyttämiseen lupaviranomaisella, mikä voi kaventaa kiinnostusta vapaaehtoisten kompensaatioiden tekemiseen.

101 §:ssä todetaan, että luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan (kompensaatio)rekisteriin on tallennettava tieto hyvittämiseen velvoittamisesta ja ennakkollisesta hyvittämisestä. Tässä jää epäselväksi, kirjataanko rekisteriin myös tieto kompensaation toteutumisesta, mikä olisi tärkeää.

107 §:n mukaan ”Jokaisella on oikeus saada tieto hyvittäviin toimenpiteisiin velvoittamisesta, tuotetuista luonnonarvoista ja niiden käyttämisestä ennakkollisena hyvityksenä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvasta rekisteristä.” Tämä on hyvä periaate, jonka toteutuksessa täytyy ottaa huomioon, että joidenkin uhanalaisten lajien esiintymätiedot eivät ole julkisia kyseisten lajien suojaamiseksi häirinnältä tai keruulta.

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset

-

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

Luonnonsuojelun tietojärjestelmästä ja siihen liittyvien tehtävien jaosta säättäminen on edistysaskel, joka helpottaa ja jäsentää tietojärjestelmän ylläpitoa ja kehittämistä. Tietojärjestelmän sisältämän

tiedon kattavuus, ajantasaisuus ja oikeellisuus ovat edellytyksenä sille, että luontoarvot voidaan ottaa huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Tietojärjestelmässä on vielä runsaasti kehitettävää, koska etenkin suojelualueiden ulkopuoliset luontotyyppitiedot ovat hajanaisia ja niiden yhteiskäyttöisyys on heikko. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, SYKEN FEO-hanke tekee lähivuosina tätä luontotyyppitiedon kehitystyötä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

116 §:n mukaan ympäristöministeriö vastaisi luonnonsuojelun tietojärjestelmän sisällöllisestä ja toiminnallisesta kehittämisestä yhteistyössä järjestelmän ylläpitäjien kanssa. Yhteistyö kehittämisessä on tervetullutta, mutta pykälässä jää jossain määrin epäselväksi vastuunjakoa tietojärjestelmän sisällöllisestä ja toiminnallisesta kehittämisestä. Luonnonsuojelun tietojärjestelmä koostuisi useista eri tietojärjestelmistä ja tietovarannoista, joita tuotetaan ja kehitetään asiantuntijaviranomaisissa monentyyppisten prosessien ja rahoituspohjien kautta. Tässä toimintaympäristössä ympäristöministeriön roolia voisi kuvata koordinoivaksi tai ohjaavaksi: ”Ympäristöministeriö ohjaa luonnonsuojelun tietojärjestelmän sisällöllistä ja toiminnallista kehittämistä yhteistyössä 2 momentissa tarkoitettujen ylläpitäjien kanssa.”

118 §:n mukaan tiedon tuottaja vastaa tiedon oikeellisuudesta ja tietojärjestelmän ylläpitäjä vastaa siitä, että tietojärjestelmään merkitään tiedon laatua kuvaavat tiedot tiedon lähteestä ja tiedon hankkimisen ja tallettamisen ajankohdasta. Tämä on perustelu linjaus ja läpinäkyvä tapa kertoa tiedon käyttäjälle tiedon laadusta. Sen sijaan ainoastaan viranomaisten tarkistaman tiedon ottaminen järjestelmään olisi epätarkoituksenmukaista ja kustannustehotonta, koska se johtaisi valtavan tietomäärän hukkaamiseen eikä parantaisi tiedon laatua, koska monien lajiryhmien tunnistaminen vaatii erikoisosaamista, jota viranomaisilla ei tehtävänsä puitteissa ole mahdollista saavuttaa.

Hallituksen esityksessä todetaan, että vaikka kunnat ovat keskeisiä luontotiedon tuottajia ja käyttäjiä, kunnille tai maakunnan liitoille ei ehdoteta veloitetta toiminnassaan syntyvien luontotietojen tallettamiseen, koska kuntien järjestelmäkehityksen yhtenäisyyteen liittyy haasteita. SYKEssä on eri hankkeissa tunnistettu, että juuri kuntien luontotiedon saaminen eri käyttäjien yhteiseen käyttöön olisi merkittävä askel, joka mahdollistaisi luontoarvojen nykyistä paremman huomioon ottamisen eri toiminnoissa, edistäisi selvilläolovelvoitteen toteutumista sekä ehkäisisi samojen tietojen selvittämistä useaan kertaan. Asian kuntoon saattamiseen tulee panostaa – jos ei tässä lakiuudistuksessa, niin muiden ohjauseinojen avulla pikaisesti. SYKEN FEO-hanke pyrkii osaltaan edistämään tätä, samoin SYKEN uusi opas luontoselvityksiin ja luontovaikutusten arviointiin.

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

SYKE huomauttaa rangaistuksiin (129 §) liittyen, että CITES-asetuksen 16 artiklassa on lueteltu, mitkä asetuksen vastaiset toimet EU-jäsenvaltion tulisi ainakin kriminalisoida: kohdat 1.a) – 1.m). SYKE pyytää ympäristöministeriötä tarkistamaan, ovatko kaikki ne CITES-asetuksen rikkomiset, joita ei

luonnonsuojelulain luonnoksessa ole ehdotettu kriminalisoitaviksi, selvästi kriminalisoituja toisessa lainsäädännössä. Jos näin ei ole, tulisi ne lisätä luonnonsuojelulakiin.

Komission asetuksessa 865/2006/EY, 66(7) artiklassa, on säädetty sampikalojen suojelemiseksi ns. kaviaarinkäsittelyluvasta, jota ilman ei saa käsitellä, pakata tai uudelleenpakata kaviaaria vientiä, jälleenvientiä tai yhteisön sisäistä kauppaa varten. Tämän säädöksen rikkominen tulisi kriminalisoida, ml. myönnetyn kaviaarinkäsittelyluvan ehtojen rikkominen. Samassa asetuksessa on myös säädetty CITES-yksilöiden, kuten vankeudessa syntyneiden ja kasvaneiden elävien eläinten sekä kaviaaripurkkien merkintävaatimuksista. Merkintävaatimusten noudattamatta jättäminen tulisi kriminalisoida.

15 luku Muutoksenhaku

-

16 luku Voimaantulosäännökset

-

Huomiot muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin

Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin

Metsälaki

Metsien käyttö on uhanalaisten luontotyyppien ja lajien tilaan merkittävimmin vaikuttava tekijä Suomessa. Metsälajien elinympäristöjen turvaamisen parantaminen myös metsälaisissa olisi perusteltua samanaikaisesti luonnonsuojelulain ja vesilain kanssa, koska nämä lait muodostavat tässä suhteessa toisiaan täydentävän kokonaisuuden. Turvattavat elinympäristöt jaettiin näiden lakien kesken jo vuoden 1997 lakiuudistuksissa. Metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen luettelon täydentäminen kuitenkin jätettiin pois luonnonsuojelulain uudistuksen yhteydestä lainvalmistelun edetessä. Esimerkiksi uhanalaisten varpukorpien ja korpirämeiden lisääminen metsälain erityisiin elinympäristöihin olisi perusteltua. Nämä luontotyypit ovat viime vuosina kärsineet lisääntyneistä hakkuista ja kunnostusojituksista ja ne on luokiteltu erittäin uhanalaisiksi pinta-alan vähenemisen kriteerillä.

Metsälain muutostarpeen tarkastelu olisi tärkeää myös sen vuoksi, että metsälain uudistuksessa vuonna 2014 metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen uudenlainen määrittely heikensi tilannetta luonnon monimuotoisuuden kannalta. Tähän johtivat mm. metsälakikohteiden pienialaisuuden tai metsätaloudellisen vähämerkityksellisyyden vaatimus, metsänomistajan omavastuuosuuden pienentäminen ja lainvastaisten toimien rangaistavuuskynnyksen nostaminen. Vuosina 2017–2019 metsälakikohteiden pinta-alaa pienennettiin 34 000 hehtaarilla, josta arviolta 27 000 hehtaaria poistettiin metsälain muutoksen takia (Kniivilä ym. 2020: Luonnonvara- ja biotal. tutkimus 3/2020).

Vesilaki

Nykyisen vesilain 2 luvun 11 §:ään ehdotetaan lisättäväksi muutamia luontotyyppisiä: kalkkilammet, meriajokaspohjat, edustavat suojaosat näkinpartaispohjat, muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevat purot. Lisäksi lähteiden määritelmää tarkennettaisiin sisältämään myös ei-avovesipintaiset tihkupinnat ja laajemmat lähteikkökompleksit. Lisäykset ja tarkennukset ovat perusteltuja ja kannatettavia ottaen huomioon näiden luontotyyppien uhanalaisuus ja merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Liitelakien muutosehdotusten perusteluissa todetaan vesilakiehdotuksista: ”Luontotyyppisuojaus ei merkitse kaikkien lainkohdassa yksilöityjen luontotyyppien esiintymien suojelua, vaan kuuluakseen suojan piiriin kohteen on oltava luonnontilainen. Eräiden luontotyyppien osalta suojan ehdotetaan kattavan myös luonnontilaisen kaltaiset kohteet. Näistä kohteista säädetään pykälän 3 momentissa.” Vesilain muutosehdotuksen 3 momentissa todetaan: ”Mitä tässä pykälässä säädetään luonnontilaisista meriajokaspohjista, näkinpartaispohjista ja puroista, sovelletaan myös luonnontilaisen kaltaisiin meriajokaspohjiin ja näkinpartaispohjiin sekä puroihin muualla kuin Lapin maakunnassa.” SYKE kiinnittää huomiota siihen, että em. ehdotettu lainkohta ja sen perustelut vaikuttavat sikäli ristiriitaisilta, että jo voimassa olevan vesilain 2 luvun 11 §:n suojeltujen luontotyyppien osalta vastaava luonnontilaisuus-käsitteen laajempi tulkinta on voimassa ja vakiintunutta oikeuskäytäntöä koskien kaikkia vesilain 2 luvun 11 §:n suojeltuja luontotyyppisiä. Voimassa olevan vesilain esitöiden perustelujen mukaan (HE 277/2009 vp) luonnontilaisuuden käsite sisältää myös vesilaissa luonnontilan kaltaisen tilan. Nykyisen lain perustelujen mukaan olennaisiin ominaispiirteisiin vaikuttamattomat muutokset ovat mahdollisia ilman, että luonnontilaa pidetään palautumattomana (HE 277/2009 vp). Luonnontila on voinut myös palautua pitkäaikaisen luonnollisen kehityksen tai ennallistamistoimenpiteiden seurauksena. Edelleen nykyisen lain perustelujen mukaan luonnontilaisuuden käsite vesilaissa vastaa pitkälti sitä, mitä metsälain 10 §:ssä tarkoitetaan luonnontilan kaltaisella tilalla.

Nyt lausunnolla olevan vesilain uudistusehdotuksen perusteluissa luonnontilaisuus-käsitteen laajempi tulkinta (sisältää myös luonnontilaisen kaltaisen) mainitaan vain kolmen edellä mainitun, lakiin uutena ehdotetun suojeltavan luontotyyppien osalta. Ehdotuksen perusteluissa ei toisaalta ole mainintaa siitä, että vesilain luonnontilaisuus-käsitettä oltaisiin muuttamassa tai kaventamassa verrattuna nykyisen lain tulkintaan ja vallitsevaan oikeuskäytäntöön. Luonnontilaisuus-käsitettä ei tule kaventaa vesilain nykyistenkään suojelujen vesiluontotyyppien osalta, sillä se heikentäisi merkittävästi vesiluontotyyppien turvaa. Tältä osin lakiehdotusta ja sen perustelutekstiä on syytä korjata.

Vesilain luontotyyppisuojauskeinot eivät meriajokaspohjiin osalta pure kaikkiiin tunnettuihin merkittäviin uhkiin, kuten vesiliikenteeseen ja ankkurointiin, vaan ainoastaan esim. luvan- ja ilmoituksenvaraisiin ruoppauksiin ja merihiekkan nostoon. Luontotyyppisuojauskeinon kehittämistarpeet - selvityksessä on todettu, että ”tehokkain keino edistää [meriajokas]kasvustojen hyvinvointia ovat

esiintymien koskemattomuutta edistävät ja vedenlaatuun vaikuttavat toimenpiteet kuten vesiliikenne- ja ankkurointirajoitukset, väyläreittien suunnittelu, ruoppaus- ja läjitysalueiden määrittely ja suojelualueiden muodostaminen”. Vesilain 2:11 suoja luontotyypeille toimii luvanvaraisten hankkeiden, kuten isojen ruoppausten ja vesirakentamisen yhteydessä, mutta se ei käytännössä toimi yksittäisten hajakuormitustyyppisten haittojen kohdalla ilman lisätoimia. Vesilakiin tulisi lisätä velvoite suojata tunnetut esiintymät myös vesiliikenteen ja ankkuroinnin ja muiden vastaavien toimien aiheuttamilta vakavilta haitoilta. Suojana tulisi käyttää esimerkiksi vesiliikennelain mukaisia alueellisia liikkumiskieltoja ja merkkejä.

Vesilain säännösten toimivuus edellyttäisi viestinnän ja lain valvonnan lisäämistä. Esimerkkinä tästä tarpeesta ovat suojeltaviksi ehdotettuihin luontotyyppeihin kohdistuvat pienruoppaukset. Näiden ilmoituksenvaraisten toimintojen seuranta tulisi kehittää, jotta niiden kumulatiiviset vaikutukset havaittaisiin. Esimerkiksi Metsähallituksessa toteutettu Suomen rannikkoalueiden ihmispaineiden ilmakuvakartoitus osoitti järjestelmiin koottujen tietojen ja todellisuuden eron: eräällä seudulla ilmakuvista havaittiin noin 700 ruoppauskohdetta, mutta viranomaisten paikkatietoaineistoissa oli tiedot vain noin 60 ruoppauksesta.

Laki arktisten valaiden ja hylkeiden suojelusta

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi 2 §:ään uusi 3 momentti: ”Kiellettyä on myös käyttää Suomen aluetta kauttakulkuna siirrettäessä 1 momentissa esitettyjä tuotteita maasta toiseen.” Momentin lopussa oleva ilmaisu ’maasta toiseen’ saattaa olla ongelmallinen. Valaanlihaa on logistisista syistä edullista toimittaa Pohjois-Norjasta Suomen ja Ruotsin kautta Etelä-Norjaan jatkojalostettavaksi tai kansainväliseen vientiin. Jos myös tällainen toiminta on nyt tarkoitus kieltää, tulisi ilmaus ’maasta toiseen’ poistaa.

Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen

Miten lakiehdotus kokonaisuutena vastaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

Luonnonsuojelulain uudistamiseksi tehdyt ehdotukset ovat oikeansuuntaisia ja auttavat tehostamaan luonnonsuojelun vaikuttavuutta muuttuvassa ilmastossa ja muuttuvissa ympäristöolosuhteissa. Uudistuksella pyritään toteuttamaan tavoitetta pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa. Käytännössä tähän tavoitteeseen pääsemiseksi keinojen tulisi olla riittävän laaja-alaisia, niin ettei lakimuutoksen myötä tehostuva luonnon monimuotoisuuden turvaaminen koskisi vain pienimuotoisia ja harvinaisia luontoarvoja. Lainsäädännön tulisi vaikuttaa tehokkaammin myös yhteiskunnan tavallisiin, laajasti ja säännöllisesti ilmeneviin toimintoihin, jotka ovat luontokadon juurisyytä. Luonnonsuojelulain uudistus ei kuitenkaan ole kokonaisuudistus, vaan laki säilyy soveltamisalaltaan varsin suppeana, ja sen rinnalle tarvitaan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja vahvistamisen huomattavaa parantamista myös muiden ohjauskeinojen avulla.

Lakiin ehdotettuja vaikuttavimpia uusia elementtejä ovat luontotyyppisuojelelun tehostaminen, luonnonhoidon tuet ja avustukset, ekologinen kompensatio sekä biodiversiteettistrategian ja -toimintaohjelman alueelliset toimeenpanosuunnitelmat. Hitaammin vaikuttavia uudistuksia ovat mm. tiedonhallinnan tehostaminen sekä varovaisuusperiaatteen, selvilläolovelvoitteen ja ympäristötietoisuuden edistäminen. Käynnissä olevan luontokadon äärellä on huomattavan kiireellinen tarve vaikuttaville toimille ja ekologisen kestävyysmurroksen käynnistämiseksi.

Lakiuudistuksen tavoitteiden saavuttamista voitaisiin merkittävästi parantaa, jos esimerkiksi

- uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioonottovelvoite koskisi viranomaisten toimintaa kattavasti
- lieventämishierarkian mukaisia toimia ja ekologista kompensatiota edellytettäisiin laajemmin kuin vain luonnonsuojelulain poikkeusluvuissa
- biodiversiteettistrategian ja -toimintaohjelman alueellisia toimeenpanosuunnitelmia edellytettäisiin kattavasti
- luontotyyppien turvaamista parannettaisiin myös metsälaissa samanaikaisesti luonnonsuojelulain ja vesilain kanssa.

Ilmastonmuutoksen hillintä

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ohella myös ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen sopii luonnonsuojelulain tavoitteeksi. Luonnonsuojelulain näkökulmasta relevantteja ilmastonmuutoksen hillinnän keinoja ovat maankäyttöön ja maankäytön muutoksiin liittyvät toimet. Luonnon omien, maaperässä ja kasvillisuudessa olevien hiilinielujen ja hiilivarastojen turvaamisella ja palauttamisella on tärkeä rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä. Suomessa suurimmat hiilivarastot ovat soiden turpeessa. Myös metsät ovat merkittäviä hiilinieluja ja -varastoja. Suojelualueet säilyvät pääsääntöisesti muuttavan maankäytön ulkopuolella, jolloin niiden hiilivarastot ja -nielut säilyvät ja kasvavat hilliten ilmastonmuutosta. Myös muut luonnonsuojelulain keinot, jotka tukevat luonnon omien hiilinielujen ja -varastojen säilymistä ja palautumista, toimivat ilmastonmuutosta hillitsevinä keinoina.

Ilmastonmuutoksen hillinnän keinoja ja tavoitteita suunniteltaessa on tarpeen ottaa huomioon, että luonnonsuojelulain soveltamisessa tärkeimpänä tavoitteena tulee olla luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja vahvistaminen. Esimerkiksi soiden ennallistaminen vaikuttaa positiivisesti suoluonnon monimuotoisuuteen ja kasvattaa pitkällä aikavälillä hiilivarastoja, muttei ole nopea keino ilmastonmuutoksen hillintään, koska alkuvaiheessa sen vaikutus voi olla metaanin vuoksi jopa ilmastoja lämmittävä. Toki ennallistaminen aina pysäyttää turpeen hiilivarastojen hajoamisen, mikä on ilmastonmuutoksen hillinnän näkökulmasta aina positiivista.

Ekologisen kompensaation eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen

1) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen?

Ekologisen kompensaation tuominen luonnonsuojelulakiin on periaatteellisesti tärkeä uudistus, koska hyvitysvelvollisuus poikkeusluvissa siirtää luonnonsuojelun vastuuta haitan aiheuttajalle ja vähentää luontohaittojen aiheuttamisen houkuttelevuutta. Kompensaation rajaaminen vain poikkeuslupiin kuitenkin rajoittaa kompensaation vaikuttavuutta, ja on selvää, että ekologista kompensaatiota ja lievennyshierarkiaa on tarpeen soveltaa yhteiskunnan toiminnoissa huomattavasti laajemmin kuin vain luonnonsuojelun poikkeuslupien osalta. Laajemmin sovellettuna ekologisella kompensaatiolla olisi edellytykset olla hyvin vaikuttava keino luontokadon pysäyttämiseen ja negatiivisen kehityksen kääntämiseen. Luonnonsuojelulakiin muotoiltu kompensaatiomalli tarjoaa tähän mahdollisuuksia, koska sitä voidaan soveltaa myös vapaaehtoiseen kompensaatioon, joka tällä tavoin saa läpinäkyvyyttä ja uskottavuutta sekä tarvittavat hallinnolliset puitteet.

2) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat toimialojen suunnittelemiin hankkeisiin?

-

Malminetsintä luonnonsuojelualueilla

Pidättekö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla

1) ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla?

SYKE pitää ehdotusta tarkoituksenmukaisena, koska malminetsintä sisältää usein maa- ja kallioperää tai kasvillisuutta selvästi vahingoittavia toimintoja, kuten kivinäytteiden otto kallioperästä, maaperän kaivamista, kasvillisuuden ja kunnan poistamista ja siirtelyä tai moottorikäyttöisen raskaan kairauskaluston siirtelyä etsintäalueella. Kieltämistä puoltaa myös se, että malminetsinnän perimmäisenä tarkoituksena on hyödyntämiskelpoisten mineraalivarojen löytäminen ja kaivosten perustaminen niiden äärelle, mikä sopii huonosti yhteen luonnonsuojelualueiden tarkoituksen kanssa.

2) muulla tavalla (miten)?

-

Muut huomiot

Muita huomioita esityksestä

-

Raunio Anne
Suomen ympäristökeskus SYKE